

یادگیری الکترونیکی

■ دکتر مریم صراف زاده^۱

عضو هیأت علمی گروه کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه خلیج فارس بوشهر

۱. تقویت و تشویق گسترش و اخذ سواد دیجیتالی
۲. بهبود توانایی‌های فرد برای کاربرد تکنولوژی‌های نوین
به منظور یادگیری و کار
۳. تطابق بخشیدن به نظام یادگیری و آموزش برای همگامی
با چالش‌های جامعه اطلاعاتی (محسنی، ۱۳۸۶، ص ۱۵۱)
فارغ بودن از محدودیت‌های زمانی و مکانی، ارائه منابع آموزشی
به فرمت‌های مختلف، انعطاف‌پذیری، تعامل دائم بین فراگیرندگان
با هم‌دیگر و با مدرسان، شیوه‌های متنوع ارائه دروس و روزآمدی از
مزایای آموزش الکترونیکی به شمار می‌روند. در کشورهای پیشرفته
هدف از یادگیری الکترونیکی نزدیک‌تر کردن آموزش به یادگیرندگان
از طریق ارائه آن در محمل‌هایی است که نسل جوان دیجیتال با آن
مأنوس هستند. بی‌سبب نیست که با ورود هر فن آوری وب ۲ نقش
آن در آموزش مورد بحث قرار می‌گیرد.

یادگیری الکترونیکی می‌تواند در کنار آموزش حضوری سنتی
و یا کاملاً مستقل باشد. در حالت اول آموزش الکترونیکی مکمل
آموزش کلاسی است. شیوه ارائه دروس می‌تواند بصورت برخط یا
نابرخط یا ترکیبی از این دو باشد. در حالت نابرخط منابع آموزشی
می‌تواند از طریق دیسک فشرده و سایر محمل‌های الکترونیکی در
اختیار یادگیرندگان قرار گیرد. در حالت نابرخط، منابع آموزشی بصورت
برخط در اختیار فراگیران قرار می‌گیرند. در این روش امکانات ارتباطی
متنوعی نظیر چت صوتی و تصویری برای ایجاد ارتباط بین مدرس
و یادگیرندگان و نیز بین خود یادگیرندگان ایجاد می‌شود که خود به
ایجاد حس تعلق و وابستگی به محیط آموزشی کمک نموده و احساس
انزوا را که از چالش‌های آموزش از راه دور است برطرف می‌نماید.
آموزش الکترونیکی مستلزم زیرساخت‌های فراوانی است که
عبارتند از:

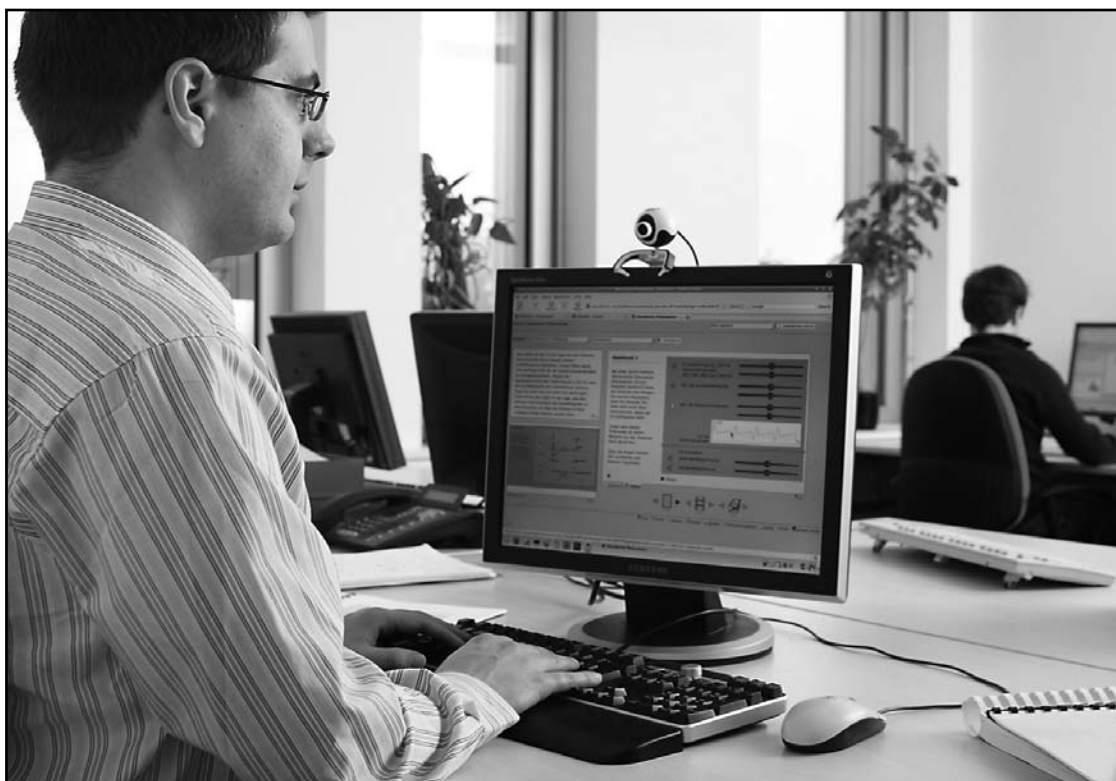
- توسعه مهارت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات در تمام سطوح جامعه برای عموم مردم؛
- ترغیب و ترویج پژوهش‌های آموزشی در زمینه فناوری اطلاعات؛
- ایجاد رقابتی که منجر به گسترش کمی و کیفی تولید نرم افزارهای آموزشی می‌گردد؛

■ بابائی، محمود. مقدمه‌ای بر یادگیری الکترونیکی. تهران: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران و نشر چاپار، ۱۳۸۹ (چاپ اول). دوازده، ۲۷۵ ص.
شابک ۹۷۸-۹۶۴-۷۵۱۹-۶۹-۴، ۵۰۰۰۰ ریال.

مقدمه

یادگیری الکترونیکی یا e-learning که از آن بعنوان آموزش الکترونیکی، آموزش آنلاین و آموزش مجازی نیز یاد می‌شود محصول پیشرفت‌های حاصل شده دهه‌های اخیر در عرصه فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی است. آموزش الکترونیکی را ادامه آموزش از راه دور می‌دانند که قدمتی ۲۵۰ ساله داشته و با دوره‌های آموزش مکاتبه‌ای آغاز شده است. آموزش الکترونیکی دارای تعاریف متعددی است ولی به طور کلی می‌توان گفت هرگاه اطلاعات از یک نقطه به یک نقطه دیگر و یا از آموزش‌دهنده به آموزش‌گیرنده از طریق الکترونیکی رد و بدل شود به آن آموزش الکترونیکی اطلاق می‌شود (زینلی کرمانی، ۱۳۸۷). یادگیری الکترونیکی دارای سه داعیه عمده زیر است:

کتاب مذکور کتاب
نسبتاً جامعی در زمینه
یادگیری الکترونیکی
است. پرداختن به
مسائل حق انتشار در
محیط مجازی که از
چالش‌های یادگیری
الکترونیکی است و
معمولاً به آن پرداخته
نمی‌شود از نقاط قوت
کتاب به شمار می‌رود

الکترونیکی، تعامل در یادگیری الکترونیکی، مهارت‌ها و محیط یادگیری الکترونیکی، پشتیبانی یادگیری الکترونیکی، اقتصاد یادگیری الکترونیکی، مدیریت سیستم یادگیری الکترونیکی، ارزشیابی در یادگیری الکترونیکی، مسائل حق انتشار در محیط مجازی. نویسنده کتاب آقای محمود بابائی است که نامی آشنا برای اصحاب حوزه کتابداری و اطلاع رسانی، دکترای ارتباطات و عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فناوری است. کتاب‌های نشر الکترونیکی (۱۳۸۲) و نیازسنجی اطلاعات (۱۳۷۸) از ایشان منتشر شده و مقالات چندی نیز در کارنامه خود دارد.

نقاط قوت کتاب

۱. کتاب مذکور کتاب نسبتاً جامعی در زمینه یادگیری الکترونیکی است. پرداختن به مسائل حق انتشار در محیط مجازی که از چالش‌های یادگیری الکترونیکی است و معمولاً به آن پرداخته نمی‌شود از نقاط قوت کتاب به شمار می‌رود.
۲. کتاب، ظاهر مناسبی از لحاظ صفحه آرای و اندازه حروف دارد. طرح روی جلد متناسب با موضوع کتاب است.
۳. معادل انگلیسی عبارات در پانویس‌ها ذکر شده است.
۴. استفاده از جداول و نمودارها بجا و متناسب با متن است.
۵. جامعیت، اعتبار و به روز بودن منابع مورد استفاده از دیگر نقاط قوت کتاب است. فهرست مفصلی از منابع انگلیسی و فارسی در قسمت "فهرست منابع" آمده است.
۶. نشر کتاب علیرغم استفاده از منابع خارجی روان است.
۷. داشتن نمایه دسترسی به مطالب کتاب را تسهیل نموده است.

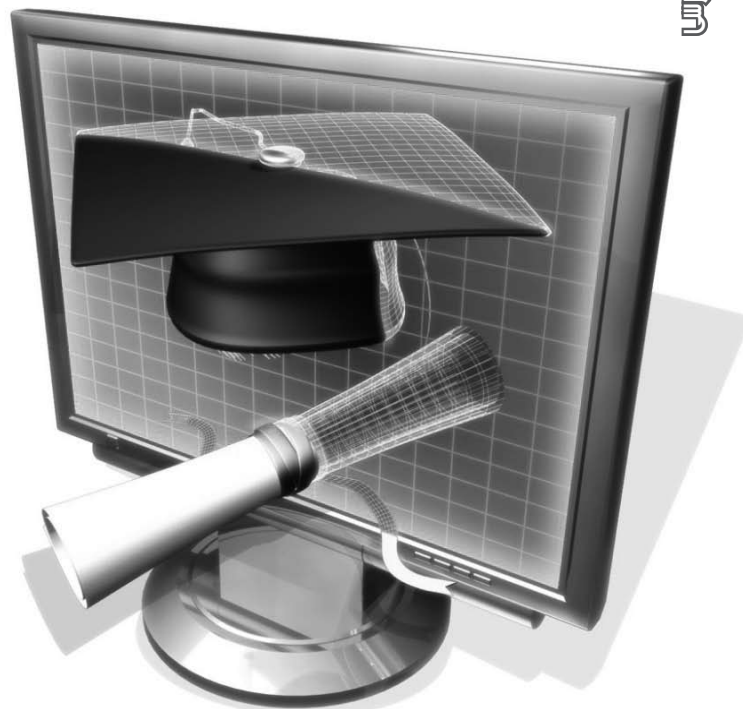
- تجهیز مدارس و دانشگاه‌ها به رایانه و دسترسی به شبکه جهانی؛
- توسعه مراکز آموزش مهارت‌های اطلاعات و ارتباطات؛
- تقویت زیرساخت‌های شبکه اینترنت در کشور؛
- گسترش سطح دسترسی عموم به رایانه و شبکه جهانی؛
- توسعه فرهنگ استفاده از فناوری اطلاعات در امور روزمره (فرهادی، ۱۳۸۴)

یک ویژگی یادگیری الکترونیکی بین رشته‌ای بودن آن است و متخصصان حوزه‌های مختلف مانند کتابداری و اطلاع رسانی، تعلیم و تربیت و فناوری اطلاعات به آن پرداخته‌اند. نقش کتابخانه‌ها و کتابداران در حمایت از برنامه‌های آموزش الکترونیکی مرکز توجه اصحاب حرفه کتابداری و اطلاع رسانی بوده است. در سال‌های اخیر، به آموزش الکترونیکی در ایران توجه قابل ملاحظه‌ای شده است که برگزاری سمینارهای مختلف در این موضوع (مثل کنفرانس بین‌المللی یادگیری الکترونیکی، ۱۳۸۸، دانشگاه صنعتی امیرکبیر تهران)، انتشار مقالات و کتابها^۲ و رشد و توسعه دانشگاه‌های مجازی گواه از این امر دارد.

درباره کتاب

کتاب شامل پیشگفتار، سیزده فصل، فهرست منابع و نمایه است. عناوین فصول کتاب عبارتند از: نگاهی به پیشینه، مبانی نظری یادگیری و یادگیری درون خطی، آموزش از راه دور: مفاهیم و سابقه، یادگیری الکترونیکی: چشم انداز کلی، فناوری اطلاعات و یادگیری الکترونیکی، تولید و فراهم‌سازی محتوا برای یادگیری

کتاب، فاقد واژه‌نامه است که با توجه به تعداد زیاد معادل‌های انگلیسی در پانویس‌های کتاب، یک نقطه ضعف به شمار می‌رود

متن داده و پیوستگی مطالب را بهتر نشان دهد.
 - عنوان فصل هشتم بهتر است به جای "مهارت‌ها و محیط یادگیری الکترونیکی" به "مهارت‌های لازم یادگیرندگان برای محیط یادگیری الکترونیکی" تغییر یابد تا بهتر گویای محتوای فصل باشد.

نتیجه‌گیری

کتاب یادگیری الکترونیکی کتاب روزآمد و نسبتاً جامعی در باره یادگیری الکترونیکی است و خواندن آن برای افرادی که می‌خواهند به این وادی چه به‌عنوان مدرس و پشتیبان و چه به‌عنوان یادگیرنده وارد شوند توصیه می‌شود. امید است مؤلف محترم در ویرایش‌های بعدی کتاب، آن را کامل‌تر نموده و اندک نقایص را نیز برطرف نمایند.

پی‌نوشت‌ها

1. msarrafzadeh@gmail.com

۲. با کاوش فهرست پیوسته کتابخانه ملی چهار کتاب (پنج کتاب با احتساب کتاب حاضر) در زمینه یادگیری الکترونیکی بازیابی شد که همه آنها در فاصله سالهای ۸۸ و ۸۹ منتشر شده‌اند. این کتاب‌ها عبارتند از:
 علی اکبر صفوی، آموزش الکترونیکی از ایده تا عمل (تهران: امید انقلاب، ۱۳۸۸).
 حسین ابراهیم آبادی، آموزش و یادگیری در محیط وب: مقایسه فضای واقعی و مجازی (تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، ۱۳۸۹)
 مهران فرج‌اللهی، و دیگران، یادگیری از دور در عصر اطلاعات و ارتباطات (تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۹)

حسین قربانیان، آموزش مجازی (تهران: کالج برتر، ۱۳۸۹)

3. Moodle

مآخذ

۱. ربابه‌فرهادی (۱۳۸۴)، "آموزش الکترونیکی: پارادایم جدید در عصر اطلاعات"، نما: نشریه الکترونیکی. شماره یک، دوره ۲۱. بازیابی شده از: <http://www.irandoc.ac.ir/data/ei/vol21>
۲. زینلی کرمانی، افسانه (۱۳۸۷). "بررسی زیر ساخت‌های الکترونیکی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی ایران"، نما: نشریه الکترونیکی. شماره دوم، دوره نهم. بازیابی شده از: <http://www.irandoc.ac.ir/data/ei/vol9>
۳. محسنی، منوچهر (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی جامعه اطلاعاتی. تهران: نشر دیدار.

مطالبی که جای آنها در این کتاب خالی است

در پیشگفتار اشاره‌ای به انگیزه و هدف مولف از انتشار کتاب و مخاطبان احتمالی آن نشده است. همچنین از آنجا که نویسنده از اصحاب حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی است انتظار می‌رفت که اشاره‌ای هر چند مختصر به نقش کتابخانه‌ها و کتابداران در یادگیری الکترونیکی در کتاب شده باشد. به مباحث فناوری اطلاعات توجه لازم نشده است و فقط یک فصل ده صفحه‌ای (فصل پنجم) به فناوری اطلاعات و یادگیری الکترونیکی اختصاص یافته است. سیستم‌های مدیریت یادگیری الکترونیکی (نظیر مودل^۲) نیز در کتاب مورد بحث قرار نگرفته‌اند. کتاب، فاقد واژه‌نامه است که با توجه به تعداد زیاد معادل‌های انگلیسی در پانویس‌های کتاب یک نقطه ضعف به شمار می‌رود.

دیگر نکات

- فصل هفتم فقط ۹ صفحه داشته و تنها شامل یک زیر فصل است. بهتر بود این فصل با فصلی دیگر آمیخته می‌شد.
- در صفحه ۵۳ عنوان "امکانات آموزش اینترنت" باید به "امکانات آموزشی اینترنت" تغییر یابد تا گویای محتوا باشد.
- استفاده از شماره‌گذاری یا هر نوع نشانه‌گذاری دیگر در ارائه مطالب اعم و اخص در فصل‌ها می‌توانست نظم بهتری به